

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет романо-германської філології

Кафедра психології особистості та соціальних практик

Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук

Кафедра світової літератури

Кафедра германської філології

ПРОГРАМА

КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Спеціальність	035 Філологія
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціалізація	035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька
Освітня програма	Мова і література (німецька)

Розробники:

Сажко Лілія Антонівна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри германської філології

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Каліщук Світлана Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології особистості та соціальних практик

Столярчук Олеся Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор кафедри психології особистості та соціальних практик

Вишницька Юлія Василівна, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури

Шапочкіна Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології – *гарант Освітньої програми Мова і література (німецька)*

Програму розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради факультету романо-германської філології

Протокол № 2 від 17 лютого 2026 р.

Голова Вченої Ради

Валентина ЯКУБА

Затверджено на засіданні кафедри германської філології протокол № 1 від 27 січня 2026 р.

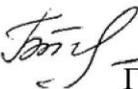
Завідувач кафедри

Олександр КОЛЕСНИК

Затверджено на засіданні кафедри світової літератури протокол № 1 від 13 січня 2026 р.

Завідувач кафедри

Галина БІТКІВСЬКА

Затверджено на засіданні кафедри психології особистості та соціальних практик протокол № 3 від 16 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри

Світлана КАЛІЩУК

Затверджено на засіданні кафедри освітології та психолого-педагогічних наук протокол № 2 від 04 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри

Людмила ХОРУЖА

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	2
1. Пояснювальна записка.....	4
2. Методика проведення комплексного кваліфікаційного екзамену	4
3. Орієнтовні питання для підготовки до екзамену.....	5
3.1. Психологія.....	5
3.2. Педагогіка.....	6
3.3. Методика навчання в закладах ЗСО	10
3.3.1. Методика навчання іноземної мови	10
3.3.2. Методика навчання зарубіжної літератури.....	13

1. Пояснювальна записка

Метою підсумкової атестації студента є визначення фактичної відповідності його підготовки вимогам освітньої програми та перевірка оволодіння матеріалом начального плану. Підсумкова атестація здійснюється екзаменаційною комісією після завершення навчання. Комісія оцінює рівень науково-теоретичної і практичної підготовки випускників, вирішує питання про здобуття певного освітнього рівня, присвоєння відповідної кваліфікації та видачу документа про вищу освіту.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену (далі – Програма) є нормативним документом Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, який розроблено на основі освітньо-професійної програми Мова і література (німецька) першого бакалаврського рівня вищої освіти відповідно до затвердженого навчального плану.

Екзамен проводиться за фаховими дисциплінами навчального плану вказаної освітньої програми: «Психологія», «Педагогіка», «Методика навчання в закладах ЗСО». Випускники складають екзамен у вигляді тестів з дисциплін кваліфікаційного педагогічного циклу. Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

2. Методика проведення комплексного кваліфікаційного екзамену

Комплексний кваліфікаційний екзамен проводиться у тестовій формі електронно-цифрового формату в існуючій системі електронного навчання Moodle. Доступ до цього ресурсу можливий лише через корпоративний акаунт університету, із власного цифрового кабінету студента. Загальна кількість запитань в індивідуально згенерованому варіанті становить 80, по 20 питань з усіх модулів кожної навчальної дисципліни.

Відповіді на питання тесту студент готує на власному обладнаному робочому місці з авторизованим доступом до електронної версії тесту, розміщеному у відповідному ЕНК. Час виконання завдання – дві академічні години. Під час виконання тесту студент працює самостійно, не користується сторонніми джерелами інформації, не контактує з іншими студентами, що працюють над тестовими завданнями.

Кожен студент отримує особистий варіант тесту, який відкритий протягом обмеженого часу та дозволяє тільки одну спробу виконання тесту. Результати тесту розшифровує екзаменаційна комісія після завершення роботи останнього студента. Рейтинг зводиться до цілого числа за математичними правилами заокруглення. Результати складання іспиту визначаються оцінками за 100-бальною шкалою і оголошуються в день проведення іспиту після оформлення протоколу засідання комісії.

Перевірка і оцінювання тестів

Тести перевіряються автоматично системою тестування відповідно до уведених даних. Екзаменаційна відомість заповнюється даними, згенерованими системою, та завіряється усіма членами екзаменаційної комісії. Результати екзамену оголошуються після заповнення протоколів та відомостей.

Шкала оцінювання

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно-високий рівень знань (виконання), з можливими незначними недоліками (помилками);
B	89-82 балів	Дуже добре -достатньо високий рівень знань (виконання), без суттєвих (грубих) помилок;
C	81-75 балів	Добре -у цілому гарний рівень знань (змістовна робота), з незначною кількістю помилок;
D	74-69 балів	Задовільно -посередній рівень знань (виконання), зі значними недоліками (помилками);
E	68-60 балів	Достатньо -мінімальний можливий допустимий рівень знань (виконання);
F	59-1 балів	Незадовільно.

3. Орієнтовні питання для підготовки до тесту

3.1. Психологія

Загальна психологія

Специфіка психології як науки, її предмет та завдання. Історія становлення психології як науки. Сучасна система психологічних знань. Психіка, її функції та структура. Методи психології, їх характеристика. Свідомість, її функції, структура та фактори формування. Поняття про пізнання людиною дійсності, його рівні. Відчуття та сприймання як базові пізнавальні процеси. Пам'ять, види та процеси пам'яті. Мислення, операції, види та форми мислення. Мовлення, його функції та види. Уява, її види та форми. Увага як стан свідомості, її види та властивості. Неуважність, її види, причини та вияви. Емоції та почуття, їх диференціація та види. Форми переживання емоційних станів людиною. Воля, вольові дії та вольові якості особистості. Поняття про індивіда, особистість та індивідуальність, їх диференціація. Структура особистості. Самосвідомість особистості, її функції та структура. Діяльність, її призначення, структура та види. Темперамент, його характеристики. Характер, його структура та механізми формування. Здібності, їх види, рівні розвитку та механізми формування.

Вікова психологія

Вікова психологія як наукова галузь, її предмет, завдання та структура. Поняття про психічний розвиток людини, його особливості. Фактори та

показники психічного розвитку людини. Вікова періодизація психічного розвитку людини. Критерії характеристики вікових періодів. Вікові кризи психічного розвитку, їх детермінація та симптоматика. Пренатальний розвиток та його вплив на психіку дитини. Психологічна характеристика новонародженого та немовляти. Розвиток психіки дитини в ранньому віці. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку. Психічний розвиток підлітків. Психічний розвиток юнаків. Психологія раннього дорослого періоду. Функціонування психіки в середній дорослості. Психологічні особливості людей похилого віку.

Рекомендована література

1. *Коханова О.П.* Психологія: Електронний навчальний курс для студентів. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2022. – Режим доступу: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=27113>
2. *Вікова психологія* : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 190 с.
3. *Kokhanova O.* Psychology. Practical Tasks: Manual. Odesa: Publishing House «Helvetica». 2025. – 140 p.
4. *Савчин М.В.* Загальна психологія. – 4-те видання. – К. : ВЦ Академія, 2024. – 352 с.
5. *Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.* Загальна психологія. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2021. – 296 с.
6. *Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.* Вікова психологія. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2023. – 384 с.
7. *Скрипченко О.* Загальна психологія: Навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К. : Каравела. – 2023. – 464 с.

ПЕДАГОГІКА

Предмет і завдання педагогіки.

Педагогіка як наука, її становлення і розвиток. Стадії розвитку педагогіки. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка в системі наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Структура педагогічної науки.

Основні поняття теми: педагогіка, виховання, навчання, освіта, розвиток, народна педагогіка, етнопедагогіка, предмет педагогіки, національне виховання.

Суть процесу навчання. Функції дидактики.

Сутність і завдання дидактики. Предмет і категорії дидактики. Функції дидактики. Дидактичні системи. Процес навчання: сутність, складники, компоненти, методологічні засади, функції. Типи і види навчання. Навчально-пізнавальна діяльність. Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності. Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

Основні поняття теми: дидактика, категорії, дидактичні системи, навчання, навчальний процес, викладання, учіння, наукова теорія пізнання, рушійні сили навчального процесу, знання, уміння, навички, логіка навчального процесу, структура процесу учіння, сприймання, осмислення, розуміння, узагальнення, мотив навчання, оптимізація, інтенсифікація.

Закономірності навчання. Дидактичні принципи і правила

Закономірності навчання: сутність, структура. Поняття принципу і правила навчання. Структура принципів навчання. Характеристика основних принципів навчання.

Основні поняття теми: закономірність навчання, об'єктивні закономірності, суб'єктивні закономірності, загальні закономірності, конкретні закономірності, принцип навчання (дидактичний принцип), правило.

Методи і засоби навчання

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікація методів навчання. Вибір методів навчання. Засоби навчання.

Основні поняття теми: метод навчання, прийом навчання, засіб навчання.

Форми організації навчання

Види і типи педагогічних систем. Форми організації навчання, їх становлення. Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Позаурочні форми навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків, їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання.

Основні поняття теми: форма організації навчання, система навчання, урок, етапи уроку, види навчальної роботи, позаурочна діяльність.

Зміст освіти

Система освіти в Україні, її структура. Принципи освіти в Україні.

Сутність і завдання змісту освіти. Теорії організації змісту освіти. Способи викладу матеріалу. Пріоритетні напрями державної політики у сфері освіти. Нормативні документи змісту освіти: стандарти, навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник. Характеристика, особливості побудови і складання.

Основні поняття теми: система освіти, принципи освіти, теорія формальної освіти, теорія матеріальної освіти, дидактичний утилітаризм, проблемно-комплексна теорія, структуралізм, загальна освіта, політехнічна освіта, професійна освіта, зміст освіти, Державний стандарт, навчальний план, державний компонент, шкільний компонент, навчальна програма, підручник, навчальний посібник, навчальний предмет.

Діагностика та контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів

Місце і роль діагностики, аналізу й оцінки знань, умінь та навичок учнів у системі навчального процесу. Суть і основні види контролю успішності учнів. Методи

контролю ЗУН учнів. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності учнів. Правила і техніка контролю успішності.

Основні поняття теми: діагностика, оцінка, відмітка, функції аналізу й оцінки; попередній контроль, побіжний контроль, повторний контроль, тематичний контроль, періодичний контроль, підсумковий контроль, комплексний контроль, методи контролю, бальна система, компетенція, рівень компетенції, критерії оцінювання, норми оцінок, оцінювальне судження, рейтингова система.

Сутність процесу виховання.

Процес виховання, його специфіка, компоненти і рушійні сили, мотиви виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

Основні поняття теми: виховання, процес виховання, об'єктивні чинники, суб'єктивні чинники, свідомість, почуття, навичка, звичка, управління процесом виховання, самовиховання, самопереконавання, самонавіювання, самопідбадьорювання, самозаохочення, самопримус, самоаналіз, перевиховання, виправлення, важковиховувані діти, педагогічно занедбані діти, підлітки-правопорушники, неповнолітні злочинці, вихованість.

Закономірності та принципи виховання

Основні закономірності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика. Зміст виховання: мета, завдання, змістові компоненти.

Основні поняття теми: закономірності виховання, принципи виховання, цілеспрямованість виховання, зв'язок виховання з життям, єдність свідомості та поведінки у вихованні, виховання в праці, комплексний підхід у вихованні, виховання особистості в колективі, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього, індивідуальний підхід, принцип системності, послідовності й наступності, єдність педагогічних вимог школи, сім'ї й громадськості, народність, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізація, демократизація, етнізація.

Напрями виховання

Основні напрями виховання. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду. Моральне виховання: завдання, зміст, шляхи, засоби. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості. Патріотичне виховання. Інтернаціональне виховання. Статеве виховання. Екологічне виховання. Правове виховання. Виховання несприйнятливості до наркогенних речовин. Трудове виховання: значення праці в житті людини. Завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання. Зв'язок трудового виховання з політехнічною освітою й економічним вихованням.

Професійна орієнтація молоді. Естетичне виховання: місце, роль, зміст, шляхи, засоби і форми. Фізичне виховання: суть, напрями, засоби, форми. Здоров'я людини – запорука її життєвого успіху.

Основні поняття теми: розумове виховання, мислення, діалектичне мислення, логічне мислення, абстрактне мислення, узагальнююче мислення, категоріальне мислення, теоретичне мислення, індуктивне мислення, дедуктивне мислення, алгоритмічне мислення, технічне мислення, репродуктивне мислення, продуктивне мислення, системне мислення, науковий світогляд, погляди, переконання, моральне виховання, мораль, моральність, моральна свідомість, моральні переконання, моральні почуття, моральні звички, моральна спрямованість, етика, абсолютно вічні цінності, національні цінності, громадянські цінності, сімейні цінності, національна свідомість, етнічне самоусвідомлення, національно-політичне самоусвідомлення, громадсько-державне самоусвідомлення, менталітет, патріотичне виховання, інтернаціональне виховання, статеве виховання, екологічне трудове виховання, навчальна праця, трудове навчання, суспільно корисна праця, економічне виховання, економічне мислення, потреба, духовність, професійна орієнтація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація, естетичне виховання, естетична свідомість, естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал, естетика поведінки, фізичне виховання.

Методи виховання

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання. Педагогічні умови використання методів виховання.

Основні поняття теми: метод виховання, прийом виховання, засіб виховання, методи формування свідомості і переконань, методи організації діяльності і формування поведінки, методи стимулювання поведінки і діяльності.

Рекомендована література

1. *Загальна педагогіка*. Електронний навчальний курс для студентів освітніх програм Мова і література (німецька)
<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=21106>
2. Братко М., Козир М. *Педагогічна інноватика*. Навч.-метод. посібник. К.: КУБГ, 2021. – 272 с.
3. Близнюк Т. *Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. – 64 с.
4. *Закон України «Про загальну середню освіту»* // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
5. *Закон України «Про позашкільні навчально-виховні заклади»* // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>

6. Закон України «Про вищу освіту» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
7. Концепція Нової української школи. Електронний ресурс. – Режим доступу: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>.
8. Концепція розвитку педагогічної освіти (2018) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
9. Пометун О. І. *Розвиток критичного мислення і медіаграмотності учнів: потенціал і проблеми.* (2020). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/>
10. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. №2736. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://surl.li/gtkcg>
11. Стратегічний план діяльності МОН України до 2027 року. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>
12. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
13. Цілі сталого розвитку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
14. Campbell, J. (2015). *Coaching in schools.* In C. van Nieuwerburgh (Ed.), *Coaching in Professional Contexts.* London: Sage.
15. Freeman, M.S., & Burkette, G.D. (2019). *Storytelling in the Accounting Classroom.* // *The Accounting Educators' Journal*, 29, 29-39.
16. Kukulaska-Hulme, A., Bossu, C., Charitonos, K., Coughlan, T., Deacon, A., Deane, N., Ferguson, R., Herodotou, C., Huang, C-W., Mayisela, T., Rets, I., Sargent, J., Scanlon, E., Small, J., Walji, S., Weller, M., & Whitelock, D. (2023). *Innovating Pedagogy 2023: Open University Innovation Report 11.* Milton Keynes: The Open University. URL: <http://www.open.ac.uk/blogs/innovating/>

3.3. Методика навчання в ЗСО

3.3.1. Методика навчання іноземної мови

Теоретичні основи методики навчання іноземних мов

Система освіти в Україні та навчання іноземних мов. Державні освітні стандарти з іноземної мови. Концепції навчання іноземних мов у середніх закладах освіти. Програми з іноземних мов для середньої школи.

Іноземна мова як навчальний предмет у системі мовної освіти. Методика навчання іноземних мов як навчальна дисципліна, освітня технологія і наука. Методи дослідження в методиці навчання іноземних мов. Сучасні вимоги до кваліфікації вчителя іноземної мови. Зв'язок методики з іншими науками: лінгвістикою, психологією, психолінгвістикою, педагогікою, літературою, соціологією, лінгвораїнознавством, інформатикою.

Система навчання іноземних мов

Система навчання іноземних мов і культур в аспекті системного підходу. Підходи до навчання іноземних мов і культур на сучасному етапі. Цілі навчання іноземних мов і культур. Зміст навчання іноземних мов та його компоненти.

Поняття іншомовної комунікативної компетентності та її структура. Принципи навчання іноземних мов: загальнодидактичні, методичні. Методи і технології навчання іноземних мов і культур. Засоби навчання іноземних мов.

Загальна характеристика мовленнєвої діяльності. Вправи і завдання для формування іншомовної комунікативної компетентності. Типологія вправ і вимоги до них. Система прав для формування іншомовної комунікативної компетентності.

Формування іншомовної комунікативної компетентності

Формування мовних компетентностей

Формування іншомовної фонетичної компетентності. Мета та зміст навчання фонетики. Фонетичний мінімум. Критерії відбору фонетичного мінімуму. Класифікація звуків німецької мови. Апроксимована вимова. Вимоги до вимови учнів. Етапи формування фонетичної компетентності. Формування артикуляційної навички. Формування інтонаційної навички. Види вправ для формування іншомовної фонетичної компетентності, їх цілі і режим виконання. Контроль рівня сформованості іншомовної фонетичної компетентності.

Формування іншомовної лексичної компетентності. Мета та зміст навчання лексики. Активний та пасивний лексичний мінімум. Потенціальний словник. Етапи формування лексичної компетентності. Формування навичок володіння активним лексичним матеріалом. Формування навичок володіння пасивним лексичним матеріалом. Вправи для формування іншомовної лексичної компетентності, їх цілі і режим виконання. Контроль рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності.

Формування іншомовної граматичної компетентності. Мета та зміст навчання граматики. Активний та пасивний граматичний мінімум. Етапи формування граматичної компетентності. Методична типологія граматичного матеріалу. Поняття “граматична структура” та “зразок мовлення”. Формування навичок володіння активним граматичним матеріалом. Формування навичок володіння пасивним граматичним матеріалом. Вправи для формування іншомовної граматичної компетентності, їх цілі і режим виконання. Контроль рівня сформованості іншомовної граматичної компетентності.

Формування мовленнєвих компетентностей

Формування іншомовної компетентності в аудіюванні. Загальна характеристика компетентності в аудіюванні. Цілі формування іншомовної компетентності в аудіюванні. Види аудіювання. Вимоги до володіння аудіюванням. Психофізіологічні механізми аудіювання. Труднощі процесу аудіювання німецькомовних текстів. Етапи формування компетентності в аудіюванні. Система вправ для формування компетентності в аудіюванні. Контроль рівня сформованості іншомовної компетентності в аудіюванні.

Формування іншомовної компетентності у говорінні. Загальна характеристика іншомовної компетентності у говорінні. Психофізіологічні механізми говоріння. Формування іншомовної компетентності у діалогічному мовленні. Загальна характеристика іншомовної компетентності у діалогічному мовленні. Цілі формування іншомовної компетентності у діалогічному мовленні. Типи діалогів. Етапи формування іншомовної компетентності у діалогічному мовленні. Система вправ для формування іншомовної компетентності у діалогічному мовленні. Контроль рівня сформованості іншомовної компетентності у діалогічному мовленні.

Формування іншомовної компетентності у монологічному мовленні. Загальна характеристика іншомовної компетентності у монологічному мовленні. Цілі формування іншомовної компетентності у монологічному мовленні. Типи монологів. Етапи формування іншомовної компетентності у монологічному мовленні. Система вправ для формування іншомовної компетентності у монологічному мовленні. Контроль рівня сформованості іншомовної компетентності у монологічному мовленні.

Формування іншомовної компетентності у читанні. Загальна характеристика іншомовної компетентності у читанні. Цілі формування іншомовної компетентності у читанні. Види читання. Етапи формування іншомовної компетентності у читанні. Труднощі навчання читання. Система вправ для формування іншомовної компетентності у читанні. Контроль рівня сформованості іншомовної компетентності у читанні.

Формування іншомовної компетентності у письмі. Загальна характеристика іншомовної компетентності у письмі. Цілі формування іншомовної компетентності у письмі. Етапи формування іншомовної компетентності у письмі. Труднощі навчання читання. Система вправ для формування іншомовної компетентності у письмі. Контроль рівня сформованості іншомовної компетентності у письмі.

Формування іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності. Загальна характеристика іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності. Цілі формування іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності у середній школі. Етапи формування іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності. Вправи для формування іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності. Контроль рівня сформованості іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності.

Формування навчально-стратегічної компетентності. Загальна характеристика навчально-стратегічної компетентності. Цілі формування навчально-стратегічної компетентності у середній школі. Етапи формування навчально-стратегічної

компетентності. Вправи для формування навчально- стратегічної компетентності. Контроль рівня сформованості навчально-стратегічної компетентності.

Організація і забезпечення процесу формування іншомовної комунікативної компетентності учнів середніх закладів освіти

Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності учнів на різних етапах. Особливості планування навчального процесу, види планів та їх характеристика. Урок як основна форма навчального процесу. Вимоги до уроку іноземної мови. Типологія та структура уроку іноземної мови. Підготовча робота вчителя до уроку. План-конспект уроку з іноземної мови, його основні складники та їх характеристики. Аналіз уроку іноземної мови. Мета і психолого-педагогічні аспекти позакласної роботи з іноземної мови. Принципи організації позакласної роботи з іноземної мови. Форми позакласної виховної роботи з іноземної мови.

Контроль у навчанні іноземних мов та його функції. Тестовий контроль. Незалежне тестування. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.

Рекомендована література

1. *The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment : Companion Volume with New Descriptors. Education Department, Council of Europe, 2018. – 235 p.*
2. *Майєр Н. В., Устименко О. М., Борецька Г. Е. Практикум з формування тестової компетентності майбутніх учителів іноземних мов і культур. – Київ: ТОВ «Видавництво Ліра-К», 2020. – 193 с.*
3. *Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова : навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. / С. Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2016. – 402 с.*
4. *Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», Наказ №2736 від 23.12.2020. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>*
5. *Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: Колективна монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майєр, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші [за ред. С.Ю.Ніколаєвої; техн. ред. І. Ф. Соболевої]. – К. : Ленвіт, 2015. – 444 с.*

3.3.2. Методика навчання зарубіжній літературі

Методика навчання зарубіжній літературі як наука і навчальна дисципліна. Її складові частини. Особливості вивчення літератури як виду

мистецтва. Об'єкт і предмет методики. Загальнонаукові та специфічні методи дослідження методики викладання зарубіжної літератури. Проблеми літературної освіти у школі. Методологічні засади викладання зарубіжної літератури. Поняття "зарубіжна література" і "світова література".

Законодавча база, яка регулює процес викладання зарубіжної літератури в українській школі. Статус предмету "Світова література" в середніх навчальних закладах України різних типів. Причини їх впровадження. Історія становлення предмета у школі. Специфіка викладання зарубіжної літератури в різних типах середніх загальноосвітніх закладів України. Мета і завдання шкільного курсу зарубіжної літератури у контексті Національної доктрини розвитку освіти в Україні XXI ст.

Сукупність наук, які виконують роль підвалин дисципліни "Методика викладання зарубіжної літератури в школі". Зв'язок методики з суміжними науками. Роль практики навчання зарубіжної літератури у розвитку методичної науки та інноваційного оновлення літературної освіти.

Зарубіжна література в школі як засіб глобалізації та лібералізації української освіти і перебудови її на засадах особистісно зорієнтованої педагогіки, шлях до формування нерепресивної свідомості і нонконформізму.

Основні поняття теми: література як вид мистецтва, літературознавство, об'єкт наукового дослідження, предмет наукового дослідження, методи наукового дослідження, теорія методики, історія методики, педагогічна практика, методологія, статус предмета, націоналізація освіти, суміжні науки, законодавчі і нормативні документи.

Етапи літературної освіти учнів. Літературний розвиток читача-учня основної та старшої школи. Специфіка уроків літератури. Концепція вивчення курсу зарубіжної літератури в школі. Структура змісту та принципи побудови навчально-методичного комплексу.

Взаємозв'язане вивчення курсів української та зарубіжної літератури. Процес паралельного формування знань з літератури, читацьких умінь та якостей учнів, розвитку читацької компетентності.

Літературне читання на уроках в основній школі. Зміст, мета і завдання курсу. Організація матеріалу: комплексний характер, жанрово-тематичний та історико-хронологічний принципи.

Короткий систематичний курс літератури в старшій школі як новий етап літературної освіти. Зміст і організація матеріалу. Елементарна історико-літературна основа курсу. Хронологічний принцип розташування матеріалу. Текстуальне вивчення програмових творів. Взаємозв'язок монографічних та оглядових тем.

Специфіка процесу формування читацької компетентності на кожному етапі літературної освіти. Критерії до визначення рівня сформованості читацьких умінь та навичок.

Основні напрями діяльності учителя-словесника та їхня характеристика: дослідницька, конструкторська, організаторська, комунікативна.

Основні поняття теми: прилучення до читання, системне читання, творчо-критичне читання, проблемно-тематичний принцип, жанровий принцип, історико-літературний принцип, жанрово-родовий принцип, мультикультурний принцип.

Планування та організація праці вчителя-словесника. Типи і структура уроків зарубіжної літератури. Види планів у роботі учителя словесника: календарні, тематичні, календарно-тематичні, поурочні. Їх структура. Мета планування роботи із зарубіжної літератури. Основні принципи навчання предмета та їх відображення у планах роботи.

Специфіка уроків зарубіжної літератури та її вплив на переосмислення всіх складових уроку. Стала і неусталена структура уроку. Загальнопедагогічні та специфічні вимоги до структури уроку літератури. Реалізація міжпредметних, міжлітературних та міжмістечьких зв'язків.

Плани і плани-конспекти уроків. Наукові вимоги до їх структури. Проблема традиційних та нестандартних уроків. Типологія уроків літератури.

Основні поняття теми: види планів, календарні, тематичні, календарно-тематичні, поурочні плани, план-конспект уроку, етапи підготовки до уроку.

Методи, прийоми і види робіт з літератури. Форми організації навчальної діяльності учнів з літератури. Наукові класифікації методів навчання. Специфіка методів навчання зарубіжної літератури. Види методів. Реалізація методів через адекватні прийоми роботи. Види робіт учнів. Комбінування різних методів, їх взаємозв'язок у практичній діяльності вчителя. Метод творчого читання на всіх етапах літературної освіти як основний специфічний метод вивчення художньої літератури, прийоми реалізації, види робіт. Метод евристичної бесіди, прийоми реалізації, види робіт. Дослідницький метод та специфіка його впровадження у класах з різними рівнями сформованості читацької компетентності, прийоми реалізації, види робіт. Мета і завдання використання репродуктивного методу з різними прийомами та видами робіт.

Принципи вибору методів навчання. Залежність вибору методів і прийомів роботи від конкретної навчально-виховної мети і змісту уроку. Ефективність звернення до прийому зіставлення: фактів рідної та зарубіжної літератур, оригіналу і перекладу, різних перекладів, реалій суспільного і культурного життя, менталітету тощо.

Триєдина мета уроків літератури: літературний розвиток, збагачення мовного запасу учнів, формування компетентностей, виховання всебічно розвиненої творчої особистості.

Форми організації навчальної діяльності учнів. Пасивні, активні та інтерактивні форми організації роботи. Традиційні та сучасні форми роботи.

Оптимізація літературної освіти. Засоби навчання. Сучасні технічні та комп'ютерні засоби навчання. Наочність на уроках літератури. Види і типи наочності.

Основні поняття теми: методи роботи, прийоми роботи, види робіт, форми організації навчальної діяльності, засоби навчання, активізація читацької діяльності, проблемність у навчанні.

Етапи вивчення художніх творів зарубіжної літератури в основній і старшій школі. Історія літератури і проблема навчання літератури в середніх загальноосвітніх навчальних закладах України. Роль історико-літературного контексту у читацькій рецепції. Специфіка використання та принципи добору відомостей з історії зарубіжної літератури у літературному розвитку учня-читача.

Навчально-виховна роль використання відомостей про життєвий і творчий шлях письменника на уроках літератури в основній і старшій школі. Вимоги програм до знань про авторів виучуваних художніх творів.

Умовність розподілу матеріалу за основними етапами роботи над художнім твором. Урахування етапу літературної освіти, жанрового різновиду твору.

Основні етапи вивчення художнього твору на уроках літератури. Етап підготовки до сприйняття художнього твору та його роль у формуванні читацьких потреб і інтересів. Основні види вступних занять в основній і старшій школі. Ускладнення видів і змісту роботи в старшій школі. Основні прийоми роботи.

Специфіка організації етапу читання твору. Вимоги до читання учителя і учнів. Ефективні методи, прийоми і види робіт. Значення повторного читання, його функції на етапі пояснювального читання. Робота над словом у процесі читання.

Роль і зміст етапу підготовки до аналізу. Роль бесід відтворювального характеру, переказів, складання різних видів планів (простого і складного; цитатного; плану оповіді, опису, діалогу, авторської характеристики героя; ідейно-тематичного; сюжетно-композиційного тощо). Вимоги до усних відповідей. Цитування як форма роботи над текстом.

Шкільний аналіз художнього твору. Принципи та шляхи аналізу. Етап підсумків аналізу. Види творчих робіт учнів з літератури. Поняття аналізу та інтерпретації художнього твору.

Основні поняття теми: підготовка до сприйняття художнього твору, читання твору, словникова роботи, види планів, підготовка до аналізу, аналіз твору, підсумки аналізу, творчі роботи, інтерпретація.

Питання теорії літератури у шкільному вивченні. Роль теоретико-літературних знань учнів у формуванні навичок аналізу художнього твору. Визначення основного кола понять, передбачених для вивчення в основній школі. Етапи формування поняття.

Урахування теоретико-літературних знань, отриманих на уроках української літератури. Розмежування понять, адекватних у обох літературах і автономних, специфіка методики роботи. Цілеспрямованість словникової роботи: актуалізація у різних видах мовної діяльності учнів термінів і спеціальної лексики, необхідної для витлумачення певних літературних явищ.

Основні поняття теми: літературні явища, теоретико-літературні поняття, теоретико-літературні знання, етапи формування поняття, актуалізація термінів, актуалізація спеціальної лексики.

Вивчення художніх творів зарубіжної літератури у їхній родовій специфіці. Особливості художніх творів різних родів, видів, жанрів.

Особливості вивчення епічних творів в основній і старшій школі. Робота над текстом прозового твору. Специфіка етапів вивчення прозового твору в основній і старшій школі.

Особливості вивчення ліричних творів в основній і старшій школі. Жанрова своєрідність лірики. Емоційний характер сприйняття лірики. Загальні та специфічні етапи вивчення ліричного твору в основній і старшій школі. Методичні шляхи залучення учнів до процесу співпереживання. Особливості роботи над мовними зображувальними засобами ліричного твору.

Особливості вивчення драматичних творів. Жанрова своєрідність драми. Знайомство учнів із особливостями драми. Загальні та специфічні етапи вивчення драматичного твору в основній і старшій школі. Особлива роль наочності. Інсценування і написання сценарію за драматичним твором як ефективні прийоми роботи. Розвиток творчого мислення учнів у процесі вивчення драматичних художніх творів. Творчі постановки. Опрацювання драматичних творів в урочній та позаурочній роботі.

Основні поняття теми: епічні, ліричні, драматичні твори, ознаки родів літератури, жанрові різновиди, особливості творів різних родів, загальні та специфічні етапи вивчення художнього твору, емоційно-образна своєрідність, інсценування, написання сценарію, творчі постановки.

Вивчення біографії письменника в курсі літературної освіти. Навчально-виховна роль вивчення життєвого і творчого шляху письменника на різних етапах літературної освіти учнів. Програмові вимоги до знань учнів про автора виучуваного твору.

Своєрідність вивчення біографічних відомостей про письменника в основній школі (біографічна довідка). Зміст, форми і методи вивчення біографії письменника в середніх класах, компоненти знань про життєвий і творчий шлях письменника.

Монографічна тема в старших класах - вивчення життєвого і творчого шляху митця. Загальна характеристика найбільш значущих творів і текстуальне вивчення програмових творів. Особистість митця. Виховний аспект вивчення біографії. Принципи відбору біографічного матеріалу. Взаємозв'язок методів засвоєння учнями знань про творців зарубіжної літератури, ефективні форми роботи. Джерела знань про відомих представників літературного процесу, використання документальних матеріалів.

Основні поняття теми: монографічна тема, життєвий і творчий шлях письменника, біографічна довідка, слово про письменника, розповідь про письменника, джерела біографічного матеріалу.

Розвиток усного і писемного зв'язного мовлення учнів у системі літературної освіти. Збагачення і розвиток мислення і мовлення учнів як методична проблема і обов'язковий елемент кожного уроку літератури.

Значення словникової роботи у вивченні зарубіжної літератури на всіх етапах опрацювання програмової теми та у розвитку зв'язного усного та писемного мовлення учнів.

Критерії визначення рівня розвитку усного мовлення: змістовність, логічна упорядкованість, виразність, правильність на всіх мовних рівнях, розвиток механізму самоконтролю. Мовлення монологічне і діалогічне.

Творча спрямованість усіх видів робіт щодо мовної діяльності учнів. Види усного мовлення учнів у різних ситуаціях.

Зв'язок між усними та письмовими видами робіт; їх наступність, поступове ускладнення.

Роль письмових робіт у закріпленні знань, формуванні вмінь та навичок зв'язного мовлення. Навчальні і контрольні роботи. Види письмових робіт в основній школі. Вивчення напам'ять. Диктант із творчим завданням як засіб підготовки учнів до роботи над переказом. Види переказів. Вимоги до текстів переказів. Робота над планом, опорними словами і конструкціями. Усний і письмовий переказ тексту.

Основні види письмових робіт для учнів старшої школи. Твір як основний вид письмової роботи в старших класах. Твори навчальні і контрольні, класні і домашні, на літературні і вільні теми. Методика навчання написанню творів, теорія творів, формулювання теми і визначення жанру, план і логіка викладу матеріалу.

Критерії оцінювання різних видів творчих робіт. Аналіз творчих робіт. Рецензія учителя і взаємне рецензування робіт учнями.

Навчання конспектуванню, реферуванню, складанню тез, анотацій, відгуків, рецензій тощо.

Основні поняття теми: збагачення мовлення, розвиток мислення, мовлення монологічне і діалогічне, види усного мовлення, види письмових робіт, творчі роботи, навчальні твори, контрольні твори, рецензування, конспектування, реферування, складання тез, складання анотацій, складання відгуків.

Позакласна робота з літератури. Навчально-виховні завдання позакласної роботи з літератури. Рекомендації до організації позакласного читання. Взаємозв'язаний характер класного і позакласного читання. Роль роботи у розвитку читацької компетентності учнів. Принципи організації позакласної роботи. Зміст роботи з позакласного читання. Принципи вибору творів для позакласного читання.

Етапи здійснення позакласної роботи зі зарубіжної літератури. Вивчення читацьких потреб і інтересів як перший етап позакласної роботи. Ефективні форми організації позакласного читання. Основні види робіт учнів.

Шкільна і класна бібліотека. Керівництво позакласним читанням. Навчання самостійному читанню.

Основні поняття теми: позакласне читання, позакласна робота, принципи позакласної роботи, принципи вибору творів, форми організації навчальної діяльності, види робіт, самостійне читання.

Рекомендована література

1. Вишницька Ю.В. Аналіз та інтерпретація художнього тексту: Навчально-методичний посібник. – К.: Київ.ун-т ім. Б. Грінченка, 2019. – 260 с.
2. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: навч.-метод. посіб. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 296 с.
3. Ковбасенко Ю.І. Shakespeare as the centre of the canon and motive of literary immortality. *Ренесансні студії*, 2024, (39-40),141-161.
4. Орлова О. В. Методика навчання зарубіжної літератури: навч.-метод. посіб. для підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» філологічних спеціальностей педагогічних закладів освіти. Полтава : ПНПУ, 2021. – 109 с.
5. Удовиченко Л.М. Теорія і технологія вивчення художніх образів-персонажів у курсі зарубіжної літератури старшої школи: монографія. Київ, 2020. – 352 с.